

سال سوم - شماره پنجم - زمستان ۱۳۹۷
قیمت : ۱۰۰ تومان

فصلنامه علمی فرهنگی

فضای مجازی، ابزاری برای زدن توی دهان دشمنان!

دوره آموزشی روانشناسی اسلامی

روانشناسی جهت گیری آرزوها

آیا علم دینی مفهومی دارد؟

فهرست

یادداشت سردبیر ۳

روان شناسی مورد استفاده باید با فرهنگ و مبانی فکری مراجع و مشاور همسان باشد ۴-۵

فضای مجازی، ابزاری برای زدن دهان دشمنان! ۶-۷

تنها اسلام بعد الهی انسان را در کنار بعد مادی اش در نظر میگیرد ۸-۱۳

دوره آموزشی روانشناسی اسلامی ۱۴-۱۵

آیا علم دینی مفهومی دارد؟ ۱۶-۱۸

روان شناسی جهت گیری آرزوها ۱۹-۲۰

کاوشی در عالم نشر؛ ساختمان زندگی خود را ایمن بسازیم ۲۱

منابع ۲۲

بدون شرح ۲۳

.....
سال سوم - شماره پنجم - زمستان ۱۳۹۷

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: مظهره کوچه میر

سردبیر: زهرا ایزدخواصی

هیئت تحریریه: دکتر سید علی مرعشی،

دکتر فهیمه فداکار، بشیر اسلامیان، علی مهرگان،

سید محمد آل عمران، زهره مشتاقی

ویراستار: مریم امرایی

مدیر مالی: زهرا جعفری بهمن آبادی

طراحی لوگو: مریم بره (قاصدک)

کاریکاتوربست: سمانه شیری دهکردی

گرافیک و صفحه آرایی: سید محمدحسین هاشمی

پست الکترونیک: faramagazine.atu@gmail.com

آدرس کانال در پیام رسان های بله و تلگرام:

@faramagazine_atu

از زحمات جناب
آقای قنبری مسئول
نشریات دانشگاه
علامه طباطبایی نهایت
تشکر و قدردانی را
داریم که با همکاری خود
و همکارانشان ما را در
انتشار نشریه یاری کردند.

اکنات پیام رسان های بله ، تلگرام و شماره تماس جهت پاسخ گویی به سوالات، دریافت پیشنهادات و انتقادات و اعلام علاقه مندی به همکاری با نشریه:

@fara_magazineatu

۰۹۱۳۷۰۳۷۲۸۲

دانشگاه علمای گیلانی
معاونت فکری و ادعایی

یادداشت سردبیر

زهرا ایزدخواصی - سردبیر فصلنامه

یافته های آنها را بیاوریم و روی بنای آنها بنا بسازیم. با توجه به نیاز خودمان، فرهنگ خودمان، فکر خودمان بنای جدیدی بسازیم. دایما شاگردی کردن که هنر نیست، هنر، جوشیدن علم از درون است. این جاده ی یک طرفه ورود علم به کشور را باید دو طرفه کرد که یک تبادل علمی به وجود بیاید. در نتیجه حرکت و پیشرفت علمی کشور به جوشش در بیاید. چرا ما نتوانیم صادر کننده علم به دیگر ملت ها باشیم که گذشته ما به خوبی نشان می دهد، ملل غربی علوم به دست آورده حاضر خود را مدیون دانشمندان شرقی از جمله؛ دانشمندان ایرانی هستند. اگر در گذشته توانسته ایم، در حال حاضر همچنان در ما این ظرفیت و استعداد وجود دارد که حتی مردم دیگر ملت ها شاید از این استعداد و ظرفیت ها محرومند. ما توقع داریم که بتوانیم تا پنجاه سال دیگر صادر کننده علم به دنیا باشیم. الان به خودمان مراجعه کنیم ببینیم اگر این حرف به نظرم ناممکن و محال به نظر می رسد، بدانیم که هنوز آن فرهنگ تحمیلی در ذهنمان هست که می گفتند: شما نمی توانید، شما عرضه ندارید. باید این فرهنگ تحمیلی را بزداییم. وقتی توانستیم حتی خود را از واردات سیم خاردار به ساخت موشک برسانیم، آیا با وجود این اساتید و دانشجویان در سراسر کشور، نمی توانیم قدمی بر برداشتن کارهای سنگین از جمله؛ تولید علم بومی برداریم؟ باید برویم سراغ کارنشده تا بشود! فراموش نکنیم که «العلم السلطان»، هرملتی مجهز به صلاح علم باشد، قدرتمند است، عزتمند است. بسیاری از مشکلات اقتصادی و سیاسی و فرهنگی کشور، بهبود وضع معیشتی مردم کشور که از اولویت های زمان حاضر کشور ماست، با علم درست می شود. چطور کشورهای غربی می تواند و ما نتوانیم؟ خب سختی های خودش را دارد، رنج های خودش را دارد اما جوابش این است... و کفی بالله حبیبیا... در این مسیر دشوار خدا ما را بس است... در این نشریه با هدف اطلاع رسانی، نشان می دهیم عده ای در گوشه و کنار کشور با وجود تمام موانع و سختی ها سراغ کارهای سنگین رفته اند و به نتیجه رسیدند. ما نیز، برویم سراغ کارنشده تا بشود...

«مگر ارائه نظریه علمی کار آسان نیست؟ نیاز به زمان، پشتوانه پژوهشی عمیق و مداوم دارد. حتی شخص فروید نظریه خود را مدیون دانشمندان قبل از خود می داند» این فرمایش یکی از اساتید بزرگوارم در پاسخ به این سوال بنده بود که به ایشان عرض کردم: چرا خودمان در حوزه روان شناسی و مشاوره حرفی برای گفتن نداریم و بعد از گذشت سال ها هنوز مطالب فروید و نو فرویدی ها در دانشگاه خوراک ما شده است؟!

با صحبت استاد بزرگوارم کاملا موافق هستم که برای ارائه یک نظریه علمی سال ها تلاش، زحمت و تحقیق لازم است، ارائه آن کار یک سال، دو سال و ده سال نیست و نیاز به شاید نیم قرن تلاش و پشتکار دارد. اما این بهانه ها کار به جایی نمی برد و باید از یک جایی شروع کنیم. تا کی قصد داریم از دستاوردهای علوم دیگر ملل استفاده کنیم و نفت پایان پذیر خود را به عنوان منبع درآمد در نظر بگیریم؟ آن هم نه علم دست اول این ملل، دستاورد و ثمرات دست دوم و سوم خود را به ما تحویل می دهند و برای کسب علوم جدید آنها ما را پشت درب های بسته گذاشته اند. این مسئله را به ما تحمیل می کنند که شما عرضه ندارید، اگر قصد پیشرفت در مسائل مختلف از جمله پیشرفت علمی دارید، باید مسیری که ما پشت سر گذاشته ایم را بروید، خودشان را کشورهای توسعه یافته می نامند و ما را در حال توسعه می خوانند. قطعاً ما مانع تبادل علمی با دیگر کشورها و فرهنگ ها نمی شویم، «طلبوا العلم ولو بالصین». این از تعلیمات دین مبین ما، اسلام است که اگر علم را در دورترین نقاط دنیا می باشد، به دنبال آن بروید و از آن بهره مند شده و استفاده کنید، اما یک شرط دارد. ما از شاگردی ننگمان نمی آید، میتوانیم هم چون یک معلم شایسته راهی که آن ها رفته اند را ببینیم، دستاورد آن ها را استفاده کنیم، اما

فهیمة فداکار، دکتری مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی تهران

روان‌شناسی مورد استفاده باید با فرهنگ و مبانی فکری مراجع و مشاور همسان باشد

معرفی رساله دکتری با موضوع بررسی و جریان شناسی مطالعات
منتسب به روانشناسی اسلامی از منظر چیستی، چرایی و چگونگی

از چند دهه کار در مطالعات منتسب به روان‌شناسی اسلامی مشخصاً پس از انقلاب و شکل‌گیری مؤسسات و گروه‌های علمی نیاز به این نقد و ارزیابی را احساس کرده است و دست به پژوهشی جدی در این حوزه زده است. این رساله با هدف تعیین چیستی، چرایی و

جریان شناسی و تحلیل رویکردهای علمی در هر حوزه‌ای، ضرورتی انکارناپذیر است. این جنس مطالعات در ادبیات تحقیق بر مطالعات هر حوزه به دلیل اهمیت و نتایجی که دارند تقدم دارند. احصا رویکردها و ارزیابی آنها ذیل جریان شناسی قرار می‌گیرد. محقق پس

به روان‌شناسی اسلامی و شناسایی رویکردهای موجود در این مطالعات انجام شده است. چپستی به بررسی ماهیت روان‌شناسی اسلامی، چرایی به ضرورت طرح و پژوهش در مسأله روان‌شناسی اسلامی و چگونگی به روش پژوهش در روان‌شناسی اسلامی اشاره دارد.

برای انجام این پژوهش همه کتب منتشر شده مربوط با این عنوان در ایران دیده شد، همچنین صدها مقالات منتشر شده. همچنین با ده تن از اساتیدی که کتب و مقالات پر ارجاع داشتند و یا نماینده یک جریان و یا موسسه و گروه در این حوزه بوده‌اند، مصاحبه شد. یافته‌های این تحقیق با استخراج پیش‌فرض‌ها و اصول مطالعات منتسب به روان‌شناسی اسلامی، تفاوت در مبانی مطالعات، در حوزه چپستی، چرایی و چگونگی را نشان می‌دهد.

مطالعات منتسب به روان‌شناسی اسلامی در بخش چرایی به سه رویکرد روان‌شناسی فرهنگی، روان‌شناسی اسلامی دایره‌المعارفی، روان‌شناسی اسلامی تأسیسی تقسیم شده است. در روان‌شناسی فرهنگی جامعه هدف روان‌شناسی در ایران، مسلمان است و روان‌شناسی مورد استفاده باید با فرهنگ و مبانی فکری مراجع و مشاور همسان باشد. در روان‌شناسی اسلامی دایره‌المعارفی، کامل بودن دین اسلام و بیان شدن مباحث روان‌شناسی به‌طور کامل یا بخش مهمی از مطالب در منابع دینی، بری از خطا بودن و منطبق بر واقع و حقیقت عالم بودن در همه ارکان که به دلیل وحی از جانب خالق اثبات می‌شود.

در روان‌شناسی اسلامی تأسیسی، علم بر اساس مبانی دارای جهت‌گیری شکل گرفته است لذا می‌توان بر اساس اسلام،

علمی مبتنی بر مبانی متفاوت آن، شکل داد.

در حوزه چپستی، مطالعات که ماهیت مطالعات روان‌شناسی اسلامی را بررسی می‌کند به وجه اسلامی بودن مطالعات، علمی بودن مطالعات و موضوع روان‌شناسی اسلامی پرداخته شده است. در چگونگی (روش‌شناسی) به دلیل اهمیت معرفت‌شناسی در روش ، معرفت‌شناسی حاکم بر رویکردها مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش پایانی چند مدل از پژوهش‌هایی که با روش‌شناسی منسجم انجام شده است بیان شده‌اند و مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند مانند روش حجت‌الاسلام فقیهی، تدبیر در قرآن، خانواده حدیثی (مطالعات روان‌شناسی مبتنی بر حدیث پژوهی) و مطالعات فلسفی در روان‌شناسی اسلامی.

این رساله با کمک، دکتر احمد برجعلی و دکتر معصومه اسمعیلی از اعضای هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی به عنوان اساتید راهنما و با همکاری بی‌دریغ، دکتر خسرو باقری، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران به عنوان استاد مشاور رساله، به مدت دو سال پیگیری و تحقیق به سرانجام رسید و در اسفند ماه امسال در حضور دکتر باقر غباری‌بناب و ابراهیم نعمیمی به عنوان داورین این رساله، در دانشگاه علامه طباطبایی دفاع شد. ان‌شاءالله این پژوهش به‌عنوان یکی از اولین پژوهش‌های این حوزه بتواند به مثابه پله‌ای باشد برای پژوهش توسط محققان دیگر و به ارتقای این مطالعات کمک کند.

فضای مجازی، ابزاری برای زدن توی دهان دشمنان!

سیدمحمد آل عمران، دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه شیراز

بچه‌های ورودی و هم کلاسی روز به روز از عقایدشان دست می‌کشند و کسی هم نیست که کاری کند. تصمیم گرفتیم کاری کنیم و ساکت نباشیم مقابل این حجم از فعالیت علیه دین و اسلام! بعد از مشورت‌های زیاد با امام جماعت دانشکده

از قبل از این که وارد رشته‌ی روانشناسی بشیم می‌دانستیم بعضی جاها با فرهنگ و مگبوم ما تعارض دارد اما وقتی وارد دانشگاه شدیم دیدیم حجم شبهات و علامت سوال‌هایی که اساتید مطرح می‌کنند بسیار زیاد است! از طرفی شاهد آن بودیم که

برگزار می‌کردیم را در وبلاگ بارگذاری می‌کردیم! استقبال فوق‌العاده بود و تصمیم گرفتیم وبلاگ را تبدیل به سایت کنیم! فرمانده پیام آتش به اختیار صادر کرده بود اما سردارها در غفلت در این جدال علمی و فرهنگی به سر می‌بردند، با صدور فرمان آتش به اختیار سنگینی بار را بیشتر حس می‌کردیم و این که باید بیشتر تلاش کنیم. استفاده از ظرفیت فضای مجازی را مجدد ارزیابی کردیم و تصمیم گرفتیم دوره‌ی مجازی روان‌شناسی اسلامی را

برگزار کنیم. باورمان نمی‌شد که پانصد نفر در دوره شرکت کرده باشند. بعد از اتمام دوره ممتازین شرکت کننده‌ها وارد پژوهشکده‌ی روان‌شناسی اسلامی شدند. و این حرکت با مدد حضرت حق همچنان ادامه دارد. برنامه‌های گروه فتح در قالب فضای مجازی همچنان ادامه دارد و در زمین دانشکده هم وجود پژوهشکده‌ی روان‌شناسی اسلامی از ثمرات این گروه بوده است.

M_aleomran@yahoo.com

تصمیم گرفتیم جلسات مطالعاتی داشته باشیم و خودمان در زمینه‌ی فکری قوی بشویم تا بتوانیم موثرتر واقع باشیم! اما این چیزی نبود که بشود باهاس کار عمیق کرد. حس می‌کردیم دشمن با مدرن‌ترین سلاح‌های فکری داره مارو زمین میزنه و ما با چوب داریم میریم به پیکارش و خب نتیجه‌رو پیش‌بینی

گروهی فعال در فضای مجازی در حوزه تحول علوم انسانی به‌ویژه روان‌شناسی اسلامی

می‌کردیم شکست ما بود! باز هم نشستیم فکر کردیم و گفتیم باید ظرفیت‌هارو شناسایی کنیم و با تمام انرژی تو این میدان وارد بشیم. استاد‌های

دغدغه‌مندرو لیست کردیم و رفتیم سراغ‌شون قرار شد از هر استاد تو زمینه‌ای که میتونه کمک ما باشه ازش استفاده کنیم. اما حرکت و عملیات را محدود به خودمان نکردیم! چون می‌دانستیم مثل ما در دانشگاه‌ها زیاد است اما ممکن است ظرفیت اساتید ما را نداشته باشند تصمیم گرفتیم نتایج گفت‌وگوها را در فضای مجازی منتشر کنیم. کار را با یک وبلاگ ساده شروع کردیم و صوت‌های کارگاه‌ها و همایش‌هایی که

No page to display - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Back Forward Stop Home Search

Address http://www.

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی یزد گفت:

تنها اسلام بعد الهی انسان را در کنار بعد مادی اش در نظر میگیرد

زهره مشتاقی، کارشناسی ارشد روان‌شناسی
اسلامی مثبت‌گرا

دارد و عواملی که این انسان را به تعالی بیشتر راهنمایی می‌کند، صحبت به میان می‌آورد. امید است در آینده‌ای نزدیک پایه‌های رشته روان‌شناسی به صورت مستقل بر مبنای اصول اسلامی ایجاد گردد. حال با توجه به مبحث مهم روان‌شناسی اسلامی - مثبت‌گرا بر آن شدیم با یکی از اساتید پرتجربه این حوزه مصاحبه کنیم، متن مصاحبه‌ای که تقدیم نگاه مهربان مخاطبان نشریه فرا می‌شود گفت‌وگو با دکتر محمدحسین فلاح عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی یزد است که قبل از شروع گفت‌وگو خلاصه‌ای از سوابق ایشان ذکر می‌شود.

دکتر محمدحسین فلاح مدیر گروه کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی یزد، استادیار و مدیر گروه کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی یزد که به مرتبه دانشیاری ارتقا یافتند. در کارنامه علمی دکتر محمدحسین فلاح دبیری جشنواره‌ها و سمینارهای مختلف از جمله: نخستین همایش ملی نو مفهوم‌سازی سازه‌های روان‌شناسی با رویکرد اسلامی، چاپ کتب متعدد با موضوع خانواده و تربیت فرزند و ارائه مقالات مختلف در سمینارهای ملی و بین‌المللی به ثبت رسیده است.

یکی از شاخه‌های رشته روان‌شناسی در مقطع کارشناسی ارشد که در بعضی از دانشگاه‌های آزاد و پیام نور و...، توسط اساتید این رشته در حال تدریس است، رشته روان‌شناسی اسلامی - مثبت‌گرا است. این رشته از تلفیق دو دیدگاه کلاسیک و اسلامی پدید آمده است. رویکرد مثبت‌گرا در چندسال اخیر توسط فردی به نام سیلیگمن^۱ در غرب شروع شد، به اعتقاد تعدادی از اساتید داخل کشور، مباحث این رویکرد با مباحث اسلامی نزدیک هست. تعدادی از اساتید کشور در این حوزه فعال بوده و به مطالعه، تحقیق و پژوهش دست زده‌اند. از این رو می‌توان متوجه شد که روان‌شناسی مثبت‌گرا با روان‌کاوی و بالینی تفاوت دارد چرا که در روان‌شناسی بالینی، محقق با اختلالات سروکار دارد و بر نقاط ضعف انسان متمرکز است در حالی که در روان‌شناسی مثبت با انسان‌های سالم سروکار

کمک اساتید ارزشی؛ دکتر باقرغباری بناب و دکتر غلامعلی افروز که از اساتید کودکان استثنایی بودند به این علم روی بیاورم. در واقع درمان درد و زخم‌های والدین کودکان استثنایی را می‌توان دلیل گرایش بنده به سمت روان‌شناسی اسلامی دانست.

بنده متوجه شدم که با بهره‌مندی آحاد مردم با تولید محصولات فرهنگی روان‌شناسی اسلامی می‌توان کوچکی و حقارت مفاهیم روان‌شناسی غرب را در برابر اقیانوس عظمت مفاهیم روان‌شناسی دینی را نمایان کرد.

به نظر شما چه افق‌هایی پیش روی روان‌شناسی اسلامی هست و برای رسیدن به تولیدات روان‌شناسی اسلامی چه کارهایی بابد کرد؟

سازه‌های روان‌شناسی سیلیگمن با جنود عقل و جهل امام صادق (ع) بسیار عمیق‌تر و قشنگ‌تر نمایان خواهد شد. اگر مقاله‌های علمی و پژوهشی در مورد دین و روان‌شناسی خود را با ادبیات و زبان علمی دنیای دینی مطرح کنیم، باعث می‌شود که به‌عنوان یک رویکرد به آنچه که امروزه بیشتر معنا پیدا کرده است، برسد. روان‌شناسی اسلامی، همانند یک بچه بزرگ شده‌ای است اما هنوز خلاءهایی برای کامل شدن دارد. برای رسیدن به تولیدات روان‌شناسی اسلامی معتقد هستم با انتشار مقاله‌های کیفی و کمی در خصوص درمان یکپارچه اسلامی بر وسواس، درمان یکپارچه اسلامی بر اضطراب که در حال نگارش هستند یا چاپ شده‌اند، می‌تواند

محمدحسین فلاح دبیری جشنواره‌ها و سمینارهای مختلف از جمله: نخستین همایش ملی نو مفهوم‌سازی سازه‌های روان‌شناسی با رویکرد اسلامی، چاپ کتب متعدد با موضوع خانواده و تربیت فرزند و ارائه مقالات مختلف در سمینارهای ملی و بین‌المللی به ثبت رسیده است. وی دکترای تخصصی روان‌شناسی و آموزش کودکان، عضو هیأت علمی دانشگاه، کارشناس برنامه تربیت کودک و خانواده در صداوسیما استان یزد هستند.

ازجمله تالیفات ایشان: می‌خواهم عاشق بسازمت (در زمینه تربیت و روان‌شناسی کودک)، کتاب می‌خواهم فردایی روشن برایت بسازم (آموزش اخلاق به کودکان)، کتاب می‌خواهم دوباره عاشق شوم (هنر همسررداری) است.

یکی از مهم‌ترین کتب دیگر ایشان که با همکاران خود تالیف نموده‌اند کتابی به نام «زندگی خود را ایمن بسازیم» (درمان یکپارچه توحیدی) است.

جناب دکتر فلاح، با توجه به اینکه گرایش تحصیلی شما کودکان استثنایی هست، دلیل روی آوردن به علم روان‌شناسی اسلامی و فعالیت در آن چیست؟

بنده با توجه به اینکه در خانواده‌ای مذهبی بزرگ شده‌ام و خمیرمایه‌های کودکی مثل هیئات و بافت‌های فرهنگی مذهبی در محله که مسئله‌ی بسیار مهمی است باعث شد که به علم روان‌شناسی اسلامی علاقه‌مند شوم. درکنار این ریشه‌ی قدیمی، گرایش کودکان استثنایی یعنی سبک مقابله‌ای والدین کودکان استثنایی با رنج کودک استثنایی را که مشاهده می‌کردم و درمان‌های شناختی، رفتاری، شناخت درمانی نیز موجب شد تا با

، ظرف و مظروف باید مثل هم باشند. خدا عشق به بی‌نهایت طلبی، لذت بی‌نهایت را در وجود ما قرار داده و برای ارضای این نیاز هم می‌گوید: من ارضای نیازهای تو هستم. اگر روان‌شناسی اسلامی نتواند آنطور که باید نفوذ کند، تقصیر ماست که این مواد اولیه سالم را استفاده نکردیم.

جناب دکتر، فکر می‌کنید روان‌شناسی اسلامی تاکنون چقدر توانسته نیاز جامعه را برطرف کند؟

روان‌شناسی اسلامی متأسفانه به آن لقمه‌ای که مردم بتوانند قورتش بدهند تبدیل نشده است. بدین منظور که مواد خام دینی را باید به شکل کلیدها در بیاریم،

زیرا این مواد

برای جامعه علمی دنیا بسیار اثربخش و مورد پذیرش باشند. برای بهره‌مندی آحاد مردم با تولید محصولات فرهنگی روان‌شناسی اسلامی مانند ساخت کلیپ‌های چند دقیقه‌ای، ساخت مستندهای آموزشی و تبلیغاتی درمان شده با مبانی دینی مثل وسواس یا افسردگی که با رویکرد دینی درمان می‌شوند، می‌توان کوچکی و حقارت مفاهیم روان‌شناسی غرب را در برابر اقیانوس عظمت مفاهیم روان‌شناسی دینی نمایان کرد. با کمک روان‌شناسی اسلامی زندگی بسیاری از افراد تغییر کرده و دیدگاه آن‌ها نسبت به زندگی بسیار عوض شده است.

دانش موجود در روان‌شناسی غرب چه میزان می‌تواند به مشکلات جامعه کمک کند؟

من معتقد هستم که روان‌شناسی غرب یک مسکن است نه شفا و درمان، شبیه یک ماشینی هست که موتور ندارد. یک مشاور، مراجع خود را برای یک مدت هدایت می‌کند و دوباره از هدایت آن دست می‌کشد، در حالی که روان‌شناسی اسلامی این‌طور نیست، افرادی که به بنده مراجعه می‌کردند و حتی کسانی که در سخنرانی‌ها شرکت می‌کردند با کمک روان‌شناسی اسلامی زندگی‌شان بسیار تغییر کرده و دیدگاه آن‌ها نسبت به زندگی بسیار عوض شده است. لذا دین شفا است و تکنیک‌های آن شفابخش، اقیانوس بزرگ وجود انسان با لیوان آب پر نمی‌شود. طبق آیه شریفه الابدکر... تطمئن القلوب

در بیاورد جوانان آن کتاب را بدون شک مطالعه می‌کند. در واقع می‌توان ساختار را از مبانی دینی بیرون کشید و نو مفهوم‌سازی کرد. دین پاسخگوی همه نیازهای انسان است یعنی اگر شرق و غرب عالم راهم جستجو کند بازهم به همان احادیث دینی باز می‌گردد. شرق و غرب عالم را بگردید بازهم بر می‌گردید بر علمی که اهل بیت به ما داده‌اند.

چالش اصلی روان‌شناسی غرب (نقص‌های روان‌شناسی غرب) در تحول بنیادین علوم انسانی را چه چیزی می‌دانید؟

هر علمی در علوم انسانی براساس یک مکتب فلسفی شکل می‌گیرد. وقتی می‌گوییم نظریه درمان وجودی، زیر بنایش مکتب فلسفی اگزیستانسیالیست هست، لذا می‌بینیم که غرب بدون مبدا و معاد یک مکتبی را ایجاد کرده است. یعنی زیربنای هر نظریه مشاوره و روان‌درمانی که درمان ایجاد کند یک مکتب فلسفی هست و یک نظریه شخصیت. خود نظریه شخصیت ریشه آن در انسان‌شناسی هست. انسان‌شناسی غرب مثل جانورشناسی هست. مثل اینکه شما یک پروانه را در یک اتاق بگذارید و حرکت‌هایش را ثبت کنید. وقتی گرم و سرد می‌شود واکنش‌های متفاوتی نشان می‌دهد. غربی‌ها فکر کردند که می‌توانند انسان را به این صورت مطالعه کنند. مثلاً وقتی شلوغ شد مثل حیوان‌ها دعوا می‌کنند، سپس آدم‌ها هم همین‌طور هستند، یعنی مثل اینکه یک حیوان را مطالعه می‌کنند و جانورشناسی می‌کنند انسان را مطالعه می‌کنند و هرگز

خام با نیاز مردم جامعه منطبق نشده است، در حال حاضر بحمداً... حرکت‌هایی در این راستا دارد صورت می‌گیرد. برای مثال در تئوری اسلامی برای درمان افسردگی، مردم باید پای منبرها و با مطالعه کتاب‌های دینی در روان‌شناسی اسلامی نیازهایشان را برطرف کنند. بنده یک کتاب خیلی ساده‌ای درباره‌ی همسررداری اسلامی نوشتم (چاپ چهل یا سی) و همچنان در حال چاپ شدن است. مطالب کتاب سرتاسر برگرفته از دین است، زیرا قبل از اینکه کتاب را بنویسیم حداقل از پانصد نفر در جامعه خود در خصوص مشکلات زناشویی مصاحبه کرده و براساس آن از مبانی دینی محتوا تولید کردیم. مبانی روان‌شناسی اسلامی باید عمیقاً از خود دین بیرون کشیده شود و بعد از آن این کتاب‌ها نباید در سطح دانشگاهی بمانند. و محتوای آن‌ها در قالب کلیپ‌های سه دقیقه‌ای و انیمیشن‌ها و... تبدیل شود اگر این محتواها در جامعه منتشر شود چقدر مشکلات افراد حل خواهد شد!

به نظر من اگر روان‌شناسی اسلامی نتواند آنقدر که باید نفوذ کند تقصیر ماست که این مواد اولیه سالم را استفاده نکردیم. مثلاً در خانه ما مواد اولیه سالم هست اما فرزند ما فست فود یا... می‌خورد. یک درمانی به صورت بسته‌های آموزشی - درمانی، پرسشنامه و این قبیل رویکردهای درمانی غرب باعث می‌شود که مردم بتوانند آن را بپذیرند. بنابراین میل افراد به این بسته‌بندی زیبا بیشتر می‌شود. لذا وقتی در کتابخانه شخصی دانشجویان کتاب‌های قورباغه‌ات را قوت بده. این را قورت بده، برایان تریسی و ... را ملاحظه می‌کنیم اما نهج‌البلاغه و صحیفه سجادیه در آنجا نمی‌بینیم.

اگر کسی امروز نهج‌البلاغه و صحیفه سجادیه را به ادبیات آن کتابی که مطالعه می‌کند

می‌گوییم هر تکنیک درمانی که هر مشاوره داده ، ما این تکنیک‌ها را با مبانی و اصول دین تطبیق می‌کنیم اگر درست باشند استفاده می‌کنیم ولی نگرش دینی به آن می‌دهیم. مثلاً برای درمان افسردگی گفته می‌شود که شبکه روابط اجتماعی خودتان را زیاد کنید. ما براساس مبانی و اصول ، صله ارحام را برای درمان افسردگی توصیه می‌کنیم. یعنی در واقع با آن موضوع مقابله نمی‌کنیم، ما درختی طراحی می‌کنیم، ریشه‌ها را می‌گذاریم، (مبانی) ساقه را چند قسمت می‌کنیم (اصول) و شاخه‌ها را (روش) و میوه را آن چیزی که می‌خواهیم به آن برسیم قرار می‌دهیم. غرب و شرق همه می‌خواهند انسان سالم با سلامت روان تربیت کنند حالا اگر می‌گویند یک تکنیکی غلط است بخاطر مبانی و اصول غلط آن است. مثلاً اگر به دختر خانم افسرده‌ای بگویند ، با جنس مخالف ارتباط برقرار کن که وضعیت روحی ات بهبود یابد، ما هم در روان‌شناسی اسلامی می‌گوییم درست است چون جنس مخالف مایه آرامش شخص می‌باشد، ولی باید در قالب مبانی و اصول قرار بگیرد. در مبانی ما زوجیت یعنی در کنار فردی که همسر شخص می‌باشد توصیه می‌شود در نهایتاً باعث می‌شود که برای او آرامش ایجاد شود.

اگر این شرایط برای شما مهیا نیست، اسلام تو را به خویشنداری دعوت می‌کند، تو را به ازدواج موقت دعوت

نمی‌توانند به عمق وجود یک انسان با جانورشناسی پی‌برند. ما انسان را از طریق خدا شناختیم، امروزه روان‌شناسی اجتماعی پیشرفت‌هایی که کرده براساس انسان‌شناسی‌هایی که مبانی جانورشناسی دارد و خود آنها اعتراف می‌کنند که هرچه تحقیق می‌کنیم انسان پیچیده‌تر می‌شود، به خاطر همین هست که تاکید می‌کنم شرق و غرب عالم را بگردید بازهم بر علمی که اهل‌بیت به ما داده‌اند، برمیگردید و همین نجات دهنده انسان است. پس غربی‌ها مبانی توحیدی، معادی و انسان‌شناسی صحیحی ندارند. نگرش آن‌ها به دنیا مانند آزمایشگاه است و با رنج‌ها و به دنیا آمیخته می‌شوند و نمی‌توانند آن تحول و شفایی که باید داشته باشد را کسب کنند. غرب و شرق همه می‌خواهند انسان سالم با سلامت روان تربیت کنند.

برای تحول در دانش روان‌شناسی کدام رویکرد را پیشنهاد می‌کنید؟
اسلامی‌سازی، اسلامی ایرانی‌سازی یا تاثیر رویکرد غربی یا بنیاد نهادن رویکرد اسلامی از نو یا رویکرد دیگری؟

در یکی از مباحث مقام معظم رهبری اشاره کردند دیدگاه‌های افراطی و تفریطی باعث جبهه‌سازی در جامعه می‌شود. مثلاً بعضی افراطی‌ها بگویند هرچه غرب به آن رسیده غلط هست، باید این ساختمان را با لودر صاف کرد و دوباره یکی دیگر ساخت. یا به عکس می‌گویند علم غرب کاملاً علم درستی است. من در نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی که تدریس می‌کنم،

می‌کند. بالاخره این‌طوری نیست که بی‌قانون و بی‌قید و بند باشد. من حس می‌کنم غرب که معرفت حسی تجربی دارد، این معرفت‌شناسی حسی و تجربی هم یک معرفت است. در قرآن آیه افلاینظرون الی الابل کیف خلقت داریم که ما را به مشاهده دعوت می‌کند، ولی معرفت‌شناسی غرب یک معرفت ناقص است. ممکن است براساس معرفت‌شناسی حسی تجربی به یک روش‌هایی برای آرامش رسیده باشند. برای انسان بی‌مبداء و معاد، نام خدا و تقرب خدا در آن نیست. اگر خدا جهت را بر ما تمام نکند برای کمال می‌توانیم در آن دنیا شکایت کنیم.

شما چه راه‌کاری ارائه می‌دهید که نظرها و گرایش‌های مختلف روان‌شناسی و شخصیت‌های مختلف علمی و دینی با هم هماهنگ شوند و بتوانند براساس معارف اسلامی تبادل اندیشه و نظر داشته باشند؟

از نظر بنده، اگر دانشگاه و حوزه بخواهند با یکدیگر مرتبط شوند باید بتوانند ادبیات یکدیگر را قبول کنند. این شعارهای ظاهری پیوند حوزه و دانشگاه گاهی اوقات درست نیست. مثلاً اینکه گاهی می‌شنویم نزد مشاور نروید، این حرف صحیحی نیست. این که می‌گویند دانشگاهیان غربی و غرب‌زده هستند و در مقابل دانشگاهیان بگویند: حوزوی‌ها تبحری و خشک هستند و هزارسال یک چیز را می‌گویند. این حرف و حدیث‌ها کار دشمن است که بین حوزه و دانشگاه فاصله می‌اندازند. یکی از شاه‌کارهای امام خمینی (ره) این بود که این پیوند

را ایجاد کرد ولی متأسفانه این مسئله، عمقی نشده است.

به‌عنوان مثال می‌توان، روش‌های پژوهشی دانشگاهی در حوزه‌ها، روش‌های پژوهشی حوزوی در دانشگاه‌ها، مقالات علمی و پژوهشی دین و روان‌شناسی، دین و جامعه‌شناسی، طراحی رشته‌هایی مثل روان‌شناسی اسلامی و طراحی کتاب‌هایی مناسب با همراهی یکدیگر پیگیری شود. کتب شهید مطهری را که مطالعه می‌کنیم، نکاتی در مورد فروید بیان شده است که حس می‌کنم، شخص طلبه‌ی شهید مطهری بهتر از من روان‌شناس، فروید را شناخته است. ببینید این روحانی در حال حاضر کم است، شهید مطهری که یک جا استاد تمام دانشگاه تهران است مبانی دین را استخراج می‌نمود و با فلسفه غرب و دکارت مقایسه و تحلیل می‌کرد. اگر در زمان حاضر نیز این تحلیل‌ها و این اثرها ایجاد شود می‌تواند ما را رشد دهد. مثلاً کتاب حویّت و شمریت آقای علوی، تلفیقی از دین و روان‌شناسی است و این کتاب‌ها چند سر و گردن از کتاب‌های دیگر بالاتر است ولی می‌تواند پیوندها را این دو مرکز علمی کشور بیشتر کند. مقالات علمی و پژوهشی مشترک روحانیون و روان‌شناسان، پیگیری مراجعانی مانند افراد وسواسی به صورت مشترک که چطور می‌توانند روی مشکلات این افراد کار کنند، می‌تواند اثرگذار باشد.

zohre.moshtaghi62@gmail.com

۱ - Seligman

۲ - سوره مبارکه رعد، آیه ۲۸

۳ - سوره مبارک غاشیه، آیه ۱۷

مرکز مشاوره اسلامی سبیل السلام و انجمن روان‌شناسی اسلامی حوزه علمیه قم

دوره آموزشی روانشناسی اسلامی

بشیر اسلامیان، کارشناسی ارشد روان‌شناسی اسلامی گرایش **کارگری**
روانشناسی مثبت‌گرا از دانشگاه قرآن و حدیث قم
انجمن روان‌شناسی اسلامی حوزه علمیه قم برگزار می‌کند

دوره یک‌روزه درآمدی بر روان‌شناسی اسلامی

به همراه نمایشگاه تخصصی کتب روانشناسی اسلامی و ثبت نام دوره جامع روانشناسی اسلامی

♦ دکتر محمدحاتمی

ریاست محترم سازمان نظام روانشناسی
سخنران افتخاری

- ♦ **حجت الاسلام دکتر شاملی**
ریاست محترم انجمن روانشناسی اسلامی حوزه علمیه قم
سخنران افتخاری
- ♦ **حجت الاسلام دکتر شاملی**
عضو هیئت علمی پژوهشگاه حور و دانشگاه
موضوع: عیادت اساسی در روانشناسی اسلامی
- ♦ **حجت الاسلام دکتر محمد گلزاری**
عضو هیئت علمی موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)
موضوع: روان در مانگاری با رویکرد اسلامی
- ♦ **حجت الاسلام دکتر آذری بجانی**
عضو هیئت علمی پژوهشگاه حور و دانشگاه
موضوع: عیادت اساسی در روانشناسی اسلامی

♦ **علاقه‌مندان جهت ثبت نام می‌توانند**

از طریق پیام رسانی تلگرام یا بِلَه به شماره ۰۹۳۸۱۷۳۵۵۸۲ پیام دهند

پنجشنبه ۹ اسفند ماه ۹۷ از ساعت ۸ الی ۱۷

قیطریه بلوار اندرزگو، نبش کوچه مهر محمدی

مجموعه فرهنگی سیدالشهدا

طبقه اول، سالن همایش ولایت

زمان به بعد، دغدغه شکل‌گیری روان‌شناسی اسلامی به‌عنوان یک شاخه یا یک مکتب علمی مورد توجه اندیشمندان مسلمان در کشورهای مختلف قرار گرفت. در کشور ایران نیز از چند دهه گذشته موضوع اسلامی‌سازی علوم انسانی از جمله؛ علم روان‌شناسی همواره مورد توجه

اندیشه ایجاد روان‌شناسی اسلامی (Islamic Psychology) اولین بار در ۱۹۶۲ میلادی توسط فیلسوف مسلمان مصری؛ احمد فؤاد الاهوانی مطرح گردید. پس از آن اندیشمندانی دیگر در تک‌نگاره‌هایی این موضوع را دنبال کردند که البته به سرانجام خاصی نرسید. از آن

مجموعه‌های علمی - اسلامی به‌خصوص مراکز حوزوی قرار گرفته است. در این میان، برخی از مراکز دینی با هدف فراهم کردن زمینه‌های اسلامی‌سازی علم روان‌شناسی؛ اقدام به برگزاری دوره‌های آموزشی رسمی در مقاطع کارشناسی، ارشد و دکتری روان‌شناسی نمودند اما به دلایل مختلفی که در جای خود نیاز به بررسی دارد؛ مراکز مذکور هنوز نتوانسته‌اند دوره‌های رسمی آموزش روان‌شناسی اسلامی را راه بیندازند. هرچند در چند سال گذشته ما شاهد راه‌اندازی رشته‌هایی با عناوین اسلامی در برخی از مراکز دانشگاهی بوده‌ایم؛ اما به اذعان کارشناسان، نام رشته‌ها چندان با محتوای آموزشی آن‌ها تطبیق نداشته و همچنان خلاء ایجاد دوره آموزشی روان‌شناسی اسلامی احساس شده و روز به روز به تعداد علاقه‌مندان فراگیری اصول این شاخه علمی در میان طلاب و دانشجویان افزوده می‌شود. با این حال، در یک دهه گذشته اقدامات پژوهشی نسبتاً مطلوبی در راستای اسلامی‌سازی روان‌شناسی انجام شده که نتیجه آن؛ تدوین صدها پایان‌نامه و رساله، تألیف ده‌ها کتاب و راه‌اندازی چندین مجله علمی بوده است؛ با توجه به خلاء موجود در دوره‌های آموزشی روان‌شناسی اسلامی و اشتیاق به فراگیری توسط طلاب و دانشجویان سطوح مختلف و همچنین فراهم بودن نسبی امکانات آموزشی؛ مرکز مشاوره سبب‌السلام به‌عنوان اولین مرکز جامع خدمات روان‌شناختی و مشاوره اسلامی در تهران بر آن شد

تا براساس یکی از مهم‌ترین رسالت‌های خویش به برگزاری اولین دوره‌ی آموزشی روان‌شناسی اسلامی (با تأکید بر مباحث کاربردی و کارگاهی) در تهران اقدام کند. این دوره، در گام اول، یک دوره‌ی آموزشی فشرده و مقدماتی است که در قالب برنامه‌ای یک روزه پرداخته شد و در ادامه در قالب برنامه‌ای چند روزه به آموزش مباحث پایه در روان‌شناسی اسلامی می‌پردازد. هدف کلی از برگزاری چنین دوره‌ای، آموزش کلیات و اصول پایه در روان‌شناسی اسلامی به افراد علاقه‌مند در یک سطح عمومی (در مقابل سطح پیشرفته) و اهداف جزئی آن، آشنایی فراگیران با نقد مکاتب روان‌شناسی با رویکرد اسلامی، تاریخچه روان‌شناسی اسلامی، مباحث اساسی در روان‌شناسی اسلامی، فلسفه روان‌شناسی، روش فهم روان‌شناختی متون دینی، جریان‌شناسی روان‌شناسی اسلامی و اصول مشاوره و روان‌درمانگری اسلامی است. شرکت‌کنندگان و مخاطبین این دوره دانشجویان مقطع کارشناسی روان‌شناسی و مشاوره تا مقطع دکترا و همچنین طلابی که تحصیلات مرتبط در این زمینه داشته‌اند می‌باشند. در دوره‌ی چند روزه از بین افراد واجد شرایط، گزینش به عمل خواهد آمد و هم‌چنین نشست‌ی تحت عنوان «هم‌اندیشی دانشجویان و اساتید دغدغه‌مند در زمینه روان‌شناسی اسلامی» برگزار خواهد شد. قالب‌های اجرایی در چهار هدف اول به‌صورت سخنرانی، محور پنج و هفت در قالب کارگاه و محور ششم به شکل میزگرد خواهد بود. محدوده زمانی دوره یک روزه، ۹ اسفند ماه خواهد بود و دوره چند روزه بعد از تعطیلات عید سال ۹۸ تشکیل خواهد شد. برنامه‌های جانبی که در نظر گرفته شده شامل: نمایشگاه کتب و مجلات تخصصی روان‌شناسی اسلامی؛ مشاوره با اساتید دوره؛ گزارش پایان‌نامه‌های مرتبط با روان‌شناسی اسلامی و... خواهد بود. گزارش دقیق‌تر این دو دوره، ان‌شا... در شماره ششم فصلنامه روان‌شناسی اسلامی فرا ارائه خواهد شد. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به سایت (www.islamicpa.com) یا آدرس کانال روان‌شناسی اسلامی - مثبت گرا [@positiveislamicpsychology](https://www.instagram.com/positiveislamicpsychology) در پیام‌رسان‌های بله و تلگرام مراجعه نمایید.

bashireslamian@yahoo.com

۱ - سایت انجمن روان‌شناسی اسلامی حوزه علمیه قم

اختلاف انیشتین با فیزیکدانان مکانیک کوانتوم

آیا علم دینی مفهومی دارد؟

دکتر سیدعلی مرعشی، دکتری حرفه‌ای پزشکی، دکتری تخصصی روانشناسی، عضو هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

ساپینگتون^۱ (۱۹۸۹) در کتاب انطباق، نظریه، پژوهش و کاربرد فردی چنین می‌نویسد: بسیاری از روانشناسان اظهار می‌دارند که آدمی قسمتی از طبیعت به شمار می‌آید و لذا حتماً به وسیله همان قوانین طبیعی اداره می‌شود که بر صخره‌ها، ستارگان و باکتری‌ها حاکم است. اما این گفته فقط یک (فرض) است نه واقعیت. نظریه‌های علمی همیشه یک رشته فرض‌های متافیزیکی و زیربنایی ارائه می‌کنند که قرار نیست مورد آزمون قرار گیرند. وقتی یک شیمی‌دان در آزمایشگاه با تاثیر اسید کربنیک بر کلسیم، به کربنات کلسیم می‌رسد و می‌گوید همگان می‌توانند در شرایط مشابه از تاثیر این دو ماده بر هم به کربنات کلسیم برسند، او این سخن را (همان‌گونه که ساپینگتون به‌درستی گفته است) براساس پیش‌فرض‌های متافیزیکی اثبات نشده و به عبارت دیگر براساس عقایدی بنیادین درباره جهان (جهان‌بینی) می‌گوید، این پیش‌فرض‌ها از قرار زیر هستند:

- ۱- پدیده‌ها تابع جبر علی‌اند (قانون علت و معلول)
- ۲- قوانین حاکم بر طبیعت ثابت‌اند
- ۳- هر چه قابل مشاهده و اندازه‌گیری باشد واقعی است
- ۴- هر چه واقعی باشد حتماً قابل اندازه‌گیری و مشاهده است
- ۵- جهان واقعیتی مستقل از ذهن ما دارد.

اما می‌بینیم که این‌ها عقیده هستند نه علم، و این عقاید به‌عنوان پیش‌فرض‌ها و بنیان‌های علم این شیمی‌دان در نظر گرفته شده‌اند. در فلسفه علم روشن شده است که تمام علوم از جمله: علوم تجربی و علوم انسانی مبنای ایدئولوژیک یا عقیدتی دارند، برای مثال مبنای علوم تجربی نوین ابتدا پوزیتیویسم و بعدها در مواردی پوزیتیویسم منطقی بوده است، پوزیتیویسم این (عقیده) است که تنها چیزی را باید واقعی دانست که قابل مشاهده و اندازه‌گیری باشد، این که چنین دیدگاهی یک عقیده یا ایدئولوژی است و نه علم، به وسیله یک سؤال ساده روشن شد که توانست کاخ با شکوه پوزیتیویسم را فروپاشد و آن سؤال این بود: آیا گزاره‌ی (فقط امور قابل مشاهده و اندازه‌گیری واقعی هستند) خود از طریق مشاهده و اندازه‌گیری به‌دست آمده و یا یک پیش‌فرض اعتقادی است؟ به همین ترتیب هیچ دانشمند علوم تجربی تا چه رسد به علوم انسانی در تفحص‌های علمی خود فاقد پیش‌فرض‌های عقیدتی نیست، برای نمونه در روان‌شناسی، رفتارگرایان براساس چند پیش‌فرض اعتقادی روش پژوهش خود را صورت‌بندی کردند و یافته‌ها در آن چهار چوب معتبر محسوب می‌شد،

این پیش فرض ها عبارت بودند از رئالیسم، ماتریالیسم، پوزیتیویسم و جبرگرایی علی، اگر این پیش فرض ها نقض شوند یافته های رفتارگرایان بی اعتبار خواهد بود، کما اینکه با پذیرفته شدن (پوزیتیویسم منطقی) اختلاف رفتارگرایان اولیه مجبور شدند نقش ذهن را در رفتار بپذیرند در حالی که ذهن قابل مشاهده و اندازه گیری نبود، نکته مهم آن است که اگر کسی خود را ملتزم به پذیرفتن نظریات رفتارگرایان بداند و غیر آن را نپذیرد عملاً پیش فرض های عقیدتی رفتارگرایی را که دیگر علم نیستند نیز پذیرفته است، بدیهی است که بنیان های عقیدتی علم، خود در حیطه علم مورد بحث و چالش قرار نمی گیرند، بلکه در حیطه فلسفه (به معنای نگاه کلی و زیربنایی) در مورد صحت و سقم آنها بررسی می شود. به عنوان مثال دیگر، فروید بنیان نظرات روان کاوی خود را بر چند عقیده بنا نهاده بود: یکی عقیده به عدم وجود خدا، دوم عقیده به خرافی بودن همه انواع دین به صورت مطلق، عقیده به جبرگرایی علی، عقیده به عدم وجود آخرت، و عدم عقیده به پوزیتیویسم، به وضوح می توان مشاهده کرد که با این وجود که هیچ یک از این عقاید موضوع علم روان شناسی نیستند اما نظریات فروید ابدآ از این چهارچوب ها خارج نشده است، هر چند نظریات روان کاوی فروید الزامآ در متن عقاید بنیادین فروید وجود نداشته است اما نکته مهم آن است که پذیرفتن کامل و بی چون و چرای نظریات فروید بدون پذیرفتن پیش فرض های او غیر ممکن است. اختلاف انیشتین با فیزیک دانان مکانیک کوانتوم نیز بر سر یک عقیده بنیادین بود نه یک یافته علمی: عقیده انیشتین به جبر علی و عدم التزام کوانتومی ها به آن. به همین دلیل است که تاکنون هیچ یک نتوانسته کاملاً دیگری را کنار بزند، زیرا هر عقیده طرفدارانی دارد، می بینیم که علم منهای عقیده وجود خارجی ندارد

و این نکته ای است که مخالفان علم دینی دانسته و یا نادانسته از کنار آن عبور می کنند به عکس طرفداران علم دینی هرگز مدعی نیستند که همه گزاره های علمی باید از دین استخراج شوند و این واضح است، بلکه سخن ساده آنان این است که صورت بندی نظریات علمی و روش پژوهش نباید با بنیان های اعتقادی دین معارض باشد، همان نکته ای که تا کنون همه نظریه پردازان و پژوهشگران علوم گوناگون در مورد عقاید بنیادین خود رعایت کرده اند در حالی که آن عقاید علمی نبودند بلکه نگاهی کلی

نگرانه و مبنایی (فلسفه و جهان بینی) بودند، به همین قرینه دانشمند مسلمان نیز بایستی و حق دارد که به بنیان های عقیدتی خود در کار علمی ملتزم باشد و در این صورت علم او علمی دینی است.

همان گونه که دانشمندان دیگر اجزای علوم خود را از بنیان های عقیدتی خود استخراج نکرده اند بلکه روح آن عقاید را در کارهای علمی رعایت کرده اند، در علم دینی نیز ادعا و قرار آن نیست که تمامی جزئیات علمی از دین استخراج شوند (زیرا مدعیان می گویند دین درباره همه جزئیات نظر نداده است پس علم دینی بی معنی است)، همچنین این سخن که علم دینی بی معنی است زیرا ساحت علم و دین و مأموریت آن ها جداست نیز گراف و بی اساس است چرا که علم دینی همان دین نیست بلکه علمی است که پیش فرض های بنیادین خود را از دین می گیرد نه آن که موضوع علم دینی با دین یکی باشد. کافی است مبنای جهان بینی و انسان شناسی دینی در صورت بندی نظریات و خلاقیت های علمی و همچنین در روش شناسی پژوهش رعایت گردد، آنگاه ما علمی خواهیم داشت که علوم دیگر از نظر علمی بنیان های مرجحی بر آن ندارند و نامش علم دینی است.

هر چند معنی هم نیست که ما برخی جزئیات دقیق را نیز از متون دینی الهام بگیریم و روی آنها پژوهش کنیم. جای تاسف است که برخی بدون دقت نظر در اجتناب ناپذیر بودن بنیان های عقیدتی برای تمام علوم، در مورد بی معنی بودن علم دینی سخن گفته اند، بی توجهی سهوی یا عمدی به این نکته ساده و بدیهی منتهی به سوالاتی ناسازگارانه و سطحی می شود مانند اینکه آقای مصطفی ملکیان برای طعن به علم دینی پرسیده آیا سیب زمینی اسلامی داریم یا نه، پاسخ آن است که سیب زمینی یک ایزه است در حالی که علم یک سوپزه درباره انواعی از ایزه است، بله سیب زمینی یک فرد مسلمان از دیدگاه او اول مخلوق خداست نه امری زاییده تصادف؛ دوم آنکه علم و قدرت خداوند به تمام ذرات آن احاطه دارد؛ سوم خواص آن را هر لحظه خداوند به آن می دهد و این معانی برای یک

یافته‌های خود را توسعه دهند و این اتفاق به سرعت در حال رخ دادن است، این کارهای علمی غیر از آنکه بنیان‌های اعتقادی خود را از اسلام و نه از عقاید بنیادین سایر مکاتب روان‌شناسی گرفته‌اند هیچ محدودیت دیگری ندارند، و البته این محدودیت اعتقادی برای همه علوم دیگر نیز وجود دارد فقط نام اعتقادات بنیادین خود را دین نمی‌گذارند اما به وضوح همه ایدئولوژی‌ها نوعی دین هستند و با خود الزامات عملی می‌آورند، زیرا دین الزاماً و همواره دارای منشاء الهی نیست، مانند بودیسم، ماتریالیسم، هندوئیسم، جبرگرایی و انواع عقاید سازمان یافته و سازمان نیافته. سال‌هاست که در جهان مکاتب روان‌شناسی دینی از قبیل روان‌شناسی مسیحی، روان‌شناسی یهودی، روان‌شناسی بودایی و ...

cChristian Psychology، Judaian Psychology، Budistic Psychology امثال آن‌ها وجود دارد. آن‌ها دارای نظریات، پژوهش‌ها و توصیه‌های کاربردی هستند که در قالب مقالات و کتب و موسسات زیادی ترویج می‌شود، آیا هرگز غرب اندیشان داخلی به این مکاتب اعتراضی داشته‌اند؟ یا فقط هرچیز پسوند اسلامی بگیرد آنتن‌های آنان را حساس می‌کند؟ دانشگاه‌های علوم پزشکی زیادی در آمریکا روی Theosomatic Medicine یا طب خدایی تنی کار می‌کنند و تاکنون چند صدهزار پژوهش انجام داده‌اند که به تفصیل در کتاب (بهداشت روان و نقش دین) در این مورد شرح داده‌ام. ما چندان نیازی نمی‌بینیم که بر سر ممکن بودن یا محال بودن علم دینی وارد بحث‌های فرسایشی شویم، نگاه ما بایستی نگاهی عمل‌گرایانه باشد، پس از عنینت یافتن علم دینی دیگر سخنی در امکان و امتناع علم دینی باقی نخواهد ماند.^۲

غیرمسلمان ممکن است موضوعیت نداشته باشند، بله ماهیت مطلق. سیب‌زمینی برای یک فردمسلمان و غیرمسلمان تفاوتی ندارد اما ملاحظات آنها در خصوص سیب‌زمینی متفاوت است و این نکته بی‌اهمیتی نیست، خوشبختانه ما در روان‌شناسی اسلامی راه خود را یافته‌ایم و دیگر وقفه در آن رخ نمی‌تواند داد، ما دقیقاً می‌دانیم چه می‌خواهیم، در کتاب درس‌نامه‌های روان‌شناسی اسلامی به تفصیل چستی، چرایی و چگونگی روان‌شناسی اسلامی را با ذکر نمونه‌های عمل‌گرایانه زیادی شرح داده‌ام، این کتاب در حال حاضر منتهی به پدیداری یک پژوهشکده مجازی خودجوش شد که در آن ۱۳ تیم پژوهشی به طور فعال در حال کار هستند، کارهای زیادی نیز در چند سال اخیر در قالب پژوهش‌های آزاد یا پایان‌نامه انجام شده‌اند، برای نمونه ما به بسته‌های مداخله‌ای درمانی اسلامی مؤثر برای تغییر سازه‌های روان‌شناسی دست یافته‌ایم، همچنین به دریافتهای روان‌شناسانه زیادی از گزاره‌های دینی رسیده‌ایم که در پژوهش تایید شده‌اند، ما توانسته‌ایم نظریه شخصیت را که از اهداف مهم روان‌شناسی است براساس گزاره‌های دین اسلام صورت‌بندی کنیم، این کارهای علمی ممکن است اکنون به نسبت انتظار حجم خیلی زیادی نداشته باشند اما مهم آن است که اکنون پس از چند دهه رخوت و بلا تکلیفی در چند سال اخیر تعداد قابل توجهی روان‌شناس وجود دارد که راه رسیدن به یک مکتب روان‌شناسی اسلامی را می‌دانند، آنها بسیار با انگیزه و پرتلاشند، تنها نیاز آنان مدت زمانی است تا به تدریج

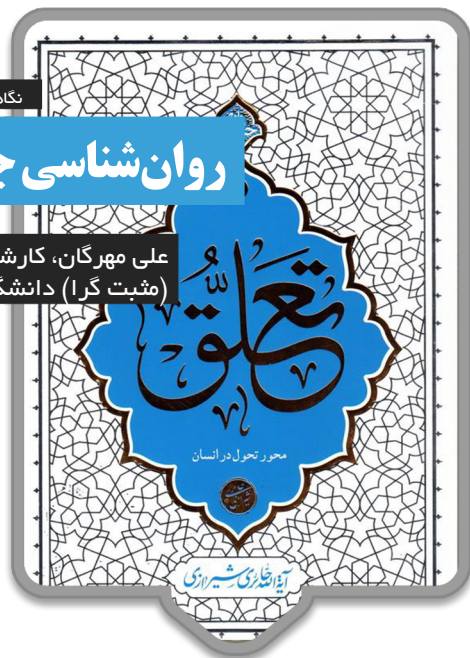
۱- Sapyngtvn

۲- Eitaa.com/samarashi

روان‌شناسی جهت‌گیری آرزوها

علی مهرگان، کارشناسی ارشد روان‌شناسی اسلامی
(مثبت‌گرا) دانشگاه قرآن و حدیث قم
عضو گروه علمی فرهنگی فتح

در زمینه آرزوها بپردازیم: در نگاه استاد حائری شیرازی آرزوها از جایگاه برجسته‌ای برخوردارند. آرزوها هستند که افق نگاه انسان را مشخص می‌کنند و مرتبه و مقام هر شخصی با آرزویی که بدان تعلق دارد، مشخص می‌گردد. آرزوها نیروی محرکه و جهت‌دهنده رفتارهای انسان هستند. اگر ما تحولات انسان را تابع حرکات او بدانیم و حرکات انسان را نیز تابع تعلقات و آرزوهای انسان بدانیم می‌توانیم نتیجه بگیریم که تحولات انسان نتیجه تعلقات اوست. از سویی دیگر آرزوها منشأ پیدایش «اراده‌ها» هستند. از این جهت آرزو با اینکه دیده نمی‌شود ولی همه جا حضور دارد، یعنی ظهور نداشتن آرزوها به معنی حضور نداشتن آنها نیست. هر کاری که انسان می‌کند بر اثر آرزویی است که او را به حرکت در آورده است. همچنین باید بدانیم که آرزوهای انسان در عین تکثرشان واحد هستند و همه تعلقات انسان به یک آرزوی مبنایی باز می‌گردند، آرزوها تعدد ندارند بلکه در طول یکدیگرند و به یک وحدت

موضوع آرزوها و رغبت‌های آینده محور از اهمیت خاصی در روان‌شناسی برخوردار است. این موضوع را می‌توان در تبیین شخصیت آدمی در ضمن رویکردهای روان‌تحلیل‌گری و انسان‌گرایی ردیابی نمود، سپس می‌توان به جنبه‌هایی از این موضوع در قلمروهای روان‌شناسی اجتماعی، بالینی، روان‌درمانی، و روان‌شناسی مثبت در زمینه‌های شکل‌گیری هویت، تیپ‌های شخصیتی سبک‌های مقابله با استرس پیشرفت، شادکامی، رضایت‌زندگی، و بهزیستی دست یافت. (رفیعی هنر، در دست چاپ) در حوزه مطالعات روان‌شناسی اسلامی نیز رفیعی هنر (۱۳۹۳) به تبیین مدل عملکردی امل براساس منابع اسلامی پرداخته است.

در نوشتار حاضر بنا داریم با محوریت کتاب «تعلق» مرحوم آیت‌الله حائری شیرازی به بیان نظر ایشان

آرزویش روز به روز در جهت مثبت تحول می‌یابد اما در آرزوی نفسانی فقط حرکت وضعی وجود دارد و انسان فقط در محدوده آرزویش حرکت می‌کند و به عبارت دیگر این آرزو زندان و توقف‌گاه او خواهد شد. لذا برخی حرکت نفس را حرکت مرکبی می‌دانند که چیزی را آسیاب می‌کند و به آن «حمار طاحونه» می‌گویند. پس تفاوت این دو حرکت خیلی زیاد است. در یکی حرکت در آرزو غرق می‌شود چون نفسانی است.

اما آن حرکت موجب حرکت خود آرزو می‌شود یعنی چرخ دنده حرکت انسان در آرزو، بهواسطه افزایش آگاهی، حرکتش را به خود آرزو منتقل می‌کند و آن را به پیش میبرد. ذیل این نگرش کلی به آرزوها مرحوم استاد حائری شیرازی مباحث دامنه-دار و عمیق دیگری را نیز مطرح کرده‌اند که به جهت اختصار به ناچار فقط به ذکر عناوین آن بسنده می‌کنیم و امیدواریم روزی محققین با مراجعه به آثار ایشان نظر به ایشان را در زمینه آرزوها تدوین نمایند: آرزوهای آسیب‌پذیر؛ ریشه اضطرابها و تعارضات درونی انسان، تقسیم‌بندی انسانها براساس اراده معطوف به آرزوی علو فی الارض، چگونگی تحول و رشد آرزوها، تبیین نسبت آگاهی و تعهد به عنوان ارکان آرزوها، رابطه مصیبت‌ها با ارتقاء آرزوهای عاقلانه، تصادم و تعارض آرزوها ریشه اختلافات بین فردی و ...

می‌شوند. ما دو دسته آرزوی مبنایی داریم: آرزوهایی با انتخاب عقل و آرزوهایی با انتخاب نفس. نظام آرزوهای متعدد انسان ذیل این دو آرزوی مبنایی شکل می‌گیرند. حال می‌خواهیم چگونگی شکل‌گیری آرزوهای عقلانی و نفسانی را شرح دهیم. انسان بواسطه جهان‌بینی که دارد آرزویی را انتخاب می‌کند. اگر این انتخاب متناسب با ساختار وجودی انسان باشد، آرزویی عاقلانه خواهد بود. لذا می‌توان گفت انسان‌شناسی مقدمه انتخاب آرزوست. کسی که می‌خواهد آرزویی را انتخاب کند اول باید خودش را بشناسد تا بتواند آرزویی متناسب با خودش انتخاب کند. آرزویی متناسب با انسان است که کل حیات انسان (دنیوی و اخروی) را پوشش دهد. یعنی آمد آرزو با آمد انسان متناسب باشد. کسی که انسان‌شناسی درستی دارد و می‌داند که زندگی‌اش نه تنها محدود به دوران جوانی نیست بلکه حیاتش حتی محدود به این دنیا نیست و جهان دیگری نیز در پیش است؛ چنین فردی نه تنها آرزوهایش محدود به بخشی از حیات دنیایی‌اش نخواهد بود بلکه آرزوهایش را مطابق با واقعیات هستی‌شناختی جوری انتخاب می‌کند که حیات دنیوی و اخروی‌اش را در بر بگیرد. اما اگر انسان بدون نظر به جهان‌بینی، نسبت به آرزویی تعلق خاطر پیدا کرد، این آرزو موجب می‌شود، دید انسان محدود شود یعنی این انسان نگاه می‌کند به چیزی که می‌خواهد به آن نگاه کند، لذا این محدودیت نگاه موجب می‌شود برای توجیه آرزوهایش جهان‌بینی نادرستی را تعریف کند. (لهم قلوب لا یفقهون بها و لهم اعین لا یبصرون بها و لهم آذان لا یسمعون بها) گفتیم که آرزوها حرکت دهنده انسان هستند. حال می‌خواهیم بدانیم بر اساس دو نوع آرزوی عاقلانه و جاهلانه (نفسانی) حرکات انسان‌ها چگونه خواهد بود. انسانی که آرزوهایی عاقلانه دارد هم خودش در حرکت انتقالی است و هم

مرفی کتاب درمان یکپارچه توحیدی

کاوشی در عالم نشر؛ ساختمان زندگی خود را ایمن بسازیم

زهره ایزدخواصی، دانشجوی کارشناسی ارشد
مشاوره خانواده دانشگاه علامه طباطبایی تهران
عضو گروه علمی فرهنگی فتح

دارد، شرایط رشد و رسیدن به کمال را برای انسان ترسیم کرده است. انسان می‌تواند با طی کردن صحیح مسیر زندگی، به خود آرمانی که آدلر به آن اذعان داشته است برسد. اما خود آرمانی مدنظر ما چیست؟ سیره معصومین علیه‌السلام، بیانگر آن چیزی است که خالق ما برای شیوه صحیح زندگی مدنظر دارد و ارتباط بیشتر با این معصومین که قرآن ناطق هستند، یک انسان عابد می‌تواند به خود آرمانی و کمال انسانی برسد.

کتاب پیش‌رو که در پاییز امسال، با همت تعدادی از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های یزد (دانشگاه یزد و آزاد اسلامی) از جمله؛ دکتر محمدحسین فلاح، دکتر محمدرضا شایق، دکتر ابوالقاسم عاصی و علی طحانی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی تألیف شده است، به چاپ رسید، نگارش آن بیش از سه سال طول کشید. در این اثر سعی شده است که مضامین سوره حمد با نگاه سیستمی به‌عنوان نظریه شخصیت در قالب تجربیات درمانگر با دانشجویان بیان شود. این اثر یک جلدی که شامل سی‌وهفت جلسه است، سبک زندگی ائمه را به‌عنوان الگوی انسان با توجه به شرایط خاص زمانه خود، شرح داده است و در آخر، شرح تعدادی از جلسات درمانی چهار مراجع که رویکرد درمانی آنها یکپارچه توحیدی بود، آورده شده است. امیدواریم چشم‌اندازی که در آخر کتاب درمان یکپارچه توحیدی شرح داده شده است، محقق شود.

Izadkhasi.counselor@gmail.com

در سه دهه اخیر دین و معنویت در کانون روان‌شناسان قرار گرفته است. نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی تحت تأثیر نظریه‌های شخصیت‌اند و یکی از مهم‌ترین مباحث که مورد توجه قرار می‌گیرد، مسئله انسان‌شناسی است. اگر درک صحیح و عمیق از انسان وجود نداشته باشد، نظریه شخصیت، آسیب‌شناسی روانی و محتوای درمانی مبتنی بر آن نیز صحیح نخواهد بود. همچنین اگر در نظریه‌ای، رابطه‌ی انسان با مبدا و معاد و هدایت بین مبدا و معاد مشخص نباشد آن نظریه ناقص است. انسان دارای ابعاد وجودی مختلف است که متاسفانه نظریه‌پردازان شخصیت تنها بر یک بعد انسان متمرکز شده و از مهم‌ترین بعد آدمی یعنی، بعد الهی آن چشم پوشیده‌اند. بی‌شک درمان زمانی اتفاق می‌افتد که به بعد الهی انسان نیز توجه بشود. با وجود این شرایط می‌بینیم که بیش از چهارصد روش درمانگری وجود دارد که این تکثر رو به افزایش است. حال می‌خواهیم بدانیم آیا یک درمان یکپارچه وجود دارد که درمان‌های دیگر را نیز دربر گرفته و دنیای درمانگری را از این تکثر نجات دهد؟ خداوند که خالق انسان است و اشراف کامل بر خلقت او

منابع

- «آرزوها؛ جهت دهنده اسلام». آموزش سپاه پاسداران، ۱۳۶۹
- بیانات مقام معظم رهبری، بیانات در دیدار نخبگان استان سمنان، ۱۳۸۵/۸/۱۹
- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با روحانیون شیعه و اهل سنت کرمانشاه، ۱۳۹۰/۷/۲۰
- «خیال مهارنا یافته: تبیین مدل نظری عملکرد «أمل» بر اساس منابع اسلامی». علوم حدیث، سال نوزدهم، شماره چهارم (۹۳): ۱۳۶-۱۶۱
- حائری شیرازی، محی الدین. تعلق؛ محور تحول در انسان. چاپ اول، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۶
- رفیعی هنر، حمید. درآمدی بر روان شناسی آرزوها با نگرش اسلامی. در دست چاپ
- ساپینگتون، اندرو، (۱۹۸۹)، سلامت روانی. ترجمه حسین شاهی برواتی، ۱۳۸۵
- شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، عبدالحمید بن هبه الله، نشر کتابخانه آیت الله مرعشی النجفی (ره) ج ۲۰، ص ۳۱۹
- قرآن کریم
- مرعشی، سیدعلی (۱۳۹۷). آیا علم دینی مفهومی دارد {نوشته در کانال}. بازیابی شده در ۳ بهمن ۱۳۹۷، از Eitaa.com/samarashi/post/2
- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، محمدبن حسن، موسسه آل البیت (ع)، قم، ۱۴۰۹ق، ج ۲۷، ص ۲۷
- وب سایت انجمن روانشناسی اسلامی، (۱۳۹۷). دوره آموزشی روان شناسی اسلامی {اخبار}. بازیابی شده در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷، از <http://www.islamicpa.com/ar/node/816>

< بدون شرح >

من به چرتی میزنم
اینه که ثمر داد
بیداره کن

استعدادهای انسانی، عنصر انسانی و ظرفیت انسانی، خیلی خیلی بالاست. هدف، باید همان چیزی باشد که من بارها گفته‌ام. کشور باید در علم، در دانش و به تبع علم و دانش، در آنچه که مترتب بر علم است، در رتبه‌های اول جهان قرار بگیرد. نمی‌گویم پنج سال دیگر، ده سال دیگر؛ نه، هدف را بگیرید پنجاه سال دیگر؛ اما باید برویم و برسیم و این، به همت احتیاج دارد و من به شما عرض بکنم: مطمئن باشید این ملت، آن ملتی است که اگر این حرکت را بکند، خواهد رسید. همه‌ی ملت‌ها این‌طور نیستند؛ بعضی ملت‌ها این استعداد را ندارند؛ بعضی ملت‌ها این موقعیت جغرافیایی را ندارند؛ بعضی ملت‌ها این گذشته‌ی فرهنگی را ندارند؛ این میراث عظیم و غنی را ندارند؛ بعضی ملت‌ها استعداد انسانی‌شان این قدر نیست.

بیانات در دیدار نخبگان استان سمنان ۱۳۸۵/۸/۱۹

